

JANINA KAMIŃSKA
ORCID: 0000-0002-4674-8669
Uniwersytet Warszawski

PROFESOR DR HAB. JÓZEF MIĄSO (1930–2025)

11 kwietnia 2025 r. zmarł w Warszawie wybitny uczony Profesor Józef Miąso. Pożegnanie i uroczystości żałobne odbyły się 14 maja 2025 roku w kościele p.w. Świętego Michała Archanioła w Ropczycach-Witkowicach – w rodzinnej miejscowości Profesora.

Józef Miąso był wybitnym naukowcem, historykiem wychowania, badaczem dziejów oświaty i nauki, pedagogiem, autorem licznych publikacji naukowych, związanych głównie z dziejami szkolnictwa polskiego w XIX i XX w., a także prac poświęconych oświacie polonijnej i historii wychowania w USA.

Józef Miąso ukończył studia historyczne najpierw na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a potem kontynuował je na Uniwersytecie Warszawskim. Tu, pod kierunkiem profesorów Stanisława Herbsta, Rafała Gerbera i Henryka Jabłońskiego, pogłębiał wiedzę historyczną. Po studiach, od 1955 r., był zatrudniony w Pracowni Dziejów Oświaty Polskiej Akademii Nauk. W PAN obronił doktorat w 1959 r. i uzyskał habilitację w 1966 r. W 1973 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1990 r. – profesora zwyczajnego. Przez wiele lat (1977–1989) był też dyrektorem Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki. W PAN pracował do chwili przejścia na emeryturę w 2000 r.

W latach 1973–1991 pracował także na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie kierował Katedrą Historii Oświaty i Wychowania. Wykładał historię wychowania i prowadził seminaria magisterskie. Wypromował wielu magistrów i doktorów. Wchodził w skład licznych komisji wydziałowych. Podczas 30-lecia Wydziału Pedagogicznego wygłosił ważny referat o uniwersyteckiej tradycji kształcenia nauczycieli. Pokazał rodowód zawodu nauczycielskiego, zwracając uwagę między innymi na zasługi Akademii Krakowskiej oraz Komisji Edukacji Narodowej w kształceniu przyszłych nauczycieli.

Profesor Miąso dydaktyką uniwersytecką oraz kształceniem pedagogów i nauczycieli zajmował się także w szkolnictwie niepublicznym: Wyższej Szkole

Humanistyczno-Pedagogicznej w Łowiczu, a następnie w Wyższej Szkole Humanistycznej w Pułtusku / Akademii Humanistycznej im. A. Gieysztora w Pułtusku.

Prowadził liczne kwerendy w kraju i za granicą, wyjechał do USA jako stypendysta Fundacji Kościuszkowskiej. Reprezentował historyków wychowania na licznych międzynarodowych kongresach, m.in. w: Oksfordzie, Bukareszcie, Sèvres pod Paryżem, Jenie, Leuven. Był współzałożycielem międzynarodowej organizacji historyków edukacji The International Standing Conference for the History of Education (ISCHE). Wchodził także w skład Zarządu Głównego tej organizacji. Był też pomysłodawcą i współzałożycielem Towarzystwa Historii Edukacji oraz jego członkiem honorowym.

Był uczonym i dydaktykiem. W jego bogatym dorobku należy odnotować wiele ważnych prac, m.in.: *Uniwersytet dla wszystkich* (1960); *Ludwik Krzywicki* (1964); *Szkolnictwo zawodowe w Królestwie Polskim w latach 1815–1915* (1966); *The History of the education of Polish immigrants in the United States* (New York, 1977), *Szkoły zawodowe w Polsce w latach 1918–1939: ich rozwój, organizacja i funkcje społeczne* (1988); *Wybrane prace z historii wychowania XIX–XX w.* (1997). Profesor przygotował także zbiór *Pism wybranych* (1976) Łukasza Kurdybachy. Wraz z zespołem historyków wychowania opracował również dwutomowy podręcznik *Historia wychowania wiek XX* (1980). Jego publikacje – erudycyjne i napisane potoczystym językiem – są do dziś ważnym punktem do badań nad dziejami oświaty, zwłaszcza XIX i XX wieku.

Pod kierunkiem Profesora Józefa Miąso rozprawy doktorskie przygotowali: Bożenna Michalik (1974), Wanda Garbowska (1975), Tadeusz Kamiński (1976), Henryk Smyczyński (1976), Jadwiga Sutyla (1978), Janina Chodakowska (1979), Joanna Płaza (1980), Hanna Markiewiczowa (1981), Leszek Zasztowt (1986), Joanna Schiller-Walicka (1995). Wielu z nich zostało profesorami, są nadal czynni zawodowo i realizują badania w zakresie historii wychowania i historii nauki.

* * *

Profesora Józefa Miąso poznałam ponad 40 lat temu, gdy rozpoczęłam studia na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Pan Profesor wykładał historię wychowania. Były to wykłady interesujące, często ubarwione anegdotą lub odniesieniem do własnych doświadczeń. Profesor włączał też sentencje lub krótkie frazy łacińskie. Zachęcał nas do czytania lektur, dzięki którym mogliśmy rozszerzać treści wykładów. Profesor był zawsze elegancki, zawsze w garniturze i pod krawatem.

Po studiach rozpoczęłam pracę asystentki w Katedrze Historii Oświaty i Wychowania, której szefem był właśnie Profesor Miąso. Choć nie byłam pod bezpośrednią opieką naukową Profesora, to zawsze czułam Jego pomocną dłoń. Pamiętam zebrania Katedry, podczas których uważnie słuchał naszych sprawozdań i wyznaczał nowe drogi. Dbął o rozwój naukowy zespołu, zachęcał

do pisania, publikowania oraz zdobywania stopni i awansów. Przekazał nam ważne wskazanie dotyczące dydaktyki. Otóż istotny był dla Niego przyjęty od lat kanon wykładów i ćwiczeń z historii wychowania, obejmujący zagadnienia od starożytności do czasów współczesnych, ale Profesor zachęcał, aby do treści wykładów i ćwiczeń włączać zagadnienia dotyczące naszych własnych badań. Dbał bowiem o to, aby przekazywaną wiedzę podbudować najnowszymi osiągnięciami. Zachęcał więc do ciągłego dokształcania się.

Praca pod okiem Profesora to były dla mnie dobre lata. Poznawałam wówczas uniwersytecką praktykę i uczyłam się warsztatu naukowego.

Profesor był wymagającym i życzliwym szefem, wnikliwym recenzentem udzielającym rad, a nie krytykującym, zawsze chętnie pomagał, wyjaśniał, sugerował możliwości badawcze i proponował nowe lektury. Był zawsze dobrze zorientowany w nowych publikacjach, o których mówił i które wnikliwie i refleksyjnie oceniał.

Profesor interesował się także życiem rodzinnym naszego zespołu. Świetnie pamiętał wydarzenia z mojego życia. Pytał o rodziców, męża i syna – wymieniał ich imiona. A trzeba przyznać, że pamięć miał doskonałą.

Dziękuję, Profesorze – będę pamiętała.

Requiescat in pace